

SZABOLCS.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Kiadó-tulajdonos: a „szabolcsmegyei lapkiadó-társulat.”

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Félévre . . . . . 2 frt.
Negyedévre . . . . . 1 frt.

Szerkesztői iroda, hová a lap szellemi részét tárgyzó küldemények intézendők: Szt. Mihályi utca Sütő-ház.

Bérmentelen levelek csak ismert kezekből fogadtatnak el.
A kéziratok nem adatként vissza.

Kiadó-hivatal,

hová az előfizetési pénzek, a lapra zárt hirdetések és felszólalások küldendők: Nagytér 136. sz. a.

Hirdetési díjak:

Minden 5 hasábos petit-sor egyseri hirdetésnél 5 kr. többszörinél 4 kr.
Terjedelmes hirdetések többszöri beiktatása, kedvezőbb feltételek alatt eszközölhető.
Minden egyes beiktatás után kinttartó illeték 30 kr.
A nyílt-térben minden három hasábos garmond-sor díja 20 kr.

Az előfizetők, a hirdetések megfizetésénél, 20%-nyi kedvezményben részesülnek.

A megyei népiskolaügy,
felekezeti szempontból; különös tekintettel a rom. és gör. kath. iskolákra.

Hazánkban népnevelésről csak az 1868. XXXVIII. t. cz. törvénybe iktatása óta beszélnek általánosságban.

Azelőtt az oktatás ügye az egyes felekezetek kezében volt. Ezekre bízta az állam a népnevelést. Miként teljesítették a felekezetek e tisztet, hogyan s mennyiben feleltek meg a bennük helyezett bizalomnak? bizonyítsák és bizonyítják is a statisztikai adatok. Én ezuttal a felekezetek között párhuzamot vonni etekintetben nem akarok; de annyit mégis csak fel kell itt hozni, hogy a protestansok megyei és kerületi gyűléseiken sokszor tették tanácskozásuk tárgyává az iskola kérdését; sőt gyűlésen kívül is sokat fáradoztak a nép nevelése s oktatása érdekében. Nemcsak; hanem a reformátusoknak egyetemes tanügyi bizottmányuk volt, mely az alsó- és főiskolai nevelés előmozdítását ismert feladatának. S így ez a felekezet már a 38. t. cz. születése előtt is egyetemesen, országosan felkarolta a népiskolák ügyét. Így jártak el e dologban az ág. hitvallás követői is. Ez a két vallásfelekezet nyilvánosan, hírlapokban is fejtegette e kérdést; s ez az egész tárgy az utolsó évtizedekben napi, heti, s szaklapokban annyira megvitatott s felderített az olvasó közönség előtt, e két hitfelekezet részéről, hogy aki akarta, megismerhette annak állását. És a többi hitfelekezetek? Azoktól a 38. t. cz. szentesítéséig hírlapokban nem sokat olvastunk — iskolai dolgot.

A most is s már fentebb is nevezett t. cz. azonban e kérdésre nézve fordulópontot, sőt korszakot jelez. Az állam belátván azt, mikép „ereje az iskolákban van,” kezdte, de csak kezdte figyelmet és ügyre fordítani. A népnevelési törvény kimondta (145. §.), hogy ezentúl: „Minden hitfelekezeti tanintézet az állam főfelügyelete alatt áll.” Meghatározta a tananyag, vagyis a tanítandó tárgyak minimumát (115. §.) minden iskolára nézve egyformán. A kerületi tanfelügyelő által a kormány minden, a kerületben levő iskolákra felügyel (1285.); s ha a felekezetek iskolái ezen t. cikkben előadott kívánalmaknak meg nem felelnek, meg nem felelhetnek: „a kormány közös községi iskola felállítását rendelheti el” (155.). Ezen intézkedések azonban, csaknem általában véve, egyedül a papirt — terhelik.

De a felekezetek egyaránt megrémültek a közös községi iskolák felállításától. Egyik a kormányban nem bízott. Iskolájában vallását, egyházát, autonómiaját feltette. S lehet mondani, hogy volt is oka. Szomorú múlt, keserű tapasztalat szolgáltatza az okot. Másik azért irított az iskolától; mert félt, hogy abban majd „eretnek” tanokat foguak tanítani és hirdetni. Így történt, hogy a közös iskolák ellen egyformán s egyszerre sikra léptek. Volt gáncs, zaj, vi-

ta több az elégnél, és sokszor elkeseredéssel is folyt a harc. Az ügy azonban mindenestre nyert; és ez elfedezhető s fedtesse is a küzdőkkel a vett sebeket.

Féltették hát s féltik még ma is a felekezetek iskoláikat. Pedig nincs miért? és nincs is kitől? Mert hiszen kormányunk pénzügyi tekintetben sokkal szerencsétlenebb állapotban van, minthogy a hiányzó iskolákat előteremteni s a rosszakat jó karba helyezni képes volna. Nálunk a közoktatásra nincs, nem jut pénz. S hiába mondaná az „ország bőlese” is, nem egy idegen Perr Vilmos, hogy: „A pénz, mit a népneveléstől takarítunk meg, elveszett pénz”; nem hajtának szavára, mert hiába! nincs pénz. Ahol pedig nincs, ott Isten sem vesz, példabeszéd szerént. Az 5%-et iskolai célra bevenni nem lehet; mert már most sem bírjuk fizetni adónkat. És, ha „zálogolni megy a bíró”, sok helyen az utolsó véka buzát rakja szekerre”. Sok házául még azt se; mert már az utolsó véka is elfogyott, a milyen kevés termelt ez idén. Ha csak a tanulmányi és egyházi javak czélba vett elkülönítése által nem nyer majd a kormány valamit, másképen alig lendíthet úgy ez ügyön, hogy később legyen benne. De hát ez is mikor lesz? az Isten tudja. Nem is támaszkodik erre mostanában a közokt. ügyi miniszter sem; sőt e f. 1873. február 22-kén kelt és valamennyi hitfelekezet egyházi főhatóságaihoz írt körrendeletében világosan kijelenté, miként s ze-ágában sincs háborogni, vagy épen közös iskolákka alakítani a felekezeti népiskolákat; de természetesen azt megkívánja, hogy azok a törvény kívánalmainak megfeleljenek. Ezen körlevélben rövidre vonva a 38. t. cikket leírta; minő kellekkel kell bírni egy jó iskolának, előszámlálta.

Nézünk körül már most a megyékben levő felekezetek iskolái körül; látszik-e valami nyoma, van-e fogantatja a sok intézkedés és törvényes sürgetéseknek? Mindenekelőtt az iskolakényszer van-e alkalmazva, mint a közokt. törvény 4. §-a rendel. Össze vannak-e írva a 6—12 és 12—15 éves iskolakötelesek, mert mint egy ifju, jelle magyar statisztikus Körösi József írta: „Az iskolakényszer, az iskolaköteles gyermekek névsorainak ismerete nélkül, nem alkalmazható.”

A ref. iskolákról most nem szölok; mert e felekezet iskoláiról már talán kelletnél is többet írtunk s beszélünk e közlőny hasábjain ezen évben; ha ugyan ily tárgyról lehetne kelletnél többet, avagy csak eleget is írni és beszélni? Előbb az egyház-megye esperese írta meg, hogy 1868. óta hány új iskola épült; hány újított; hány helyen és mi még a sürgős teendő? A közelebb ismertettet s szintén az esperest által készített „kimutatás” pedig részletesen megismerteti ez ügyet minden nevelésbaráttal, ha átéznai nem rendeli. Az a 14,330 evangélikus pedig, kik az 1870-ki népszámláláskor megyénkben összeírtattak,

többnyire Nyiregyházán lakik (12,750). Ezek iskolai ügyét is a „Szabolcs”-ból ismerheti, aki csak ismerni akarja; s folytonosan figyelemmel kísérheti az olvasó. A tankötelesek iskolába járók száma, iskolai év kezdete, vége, a vizsgák tartásának ideje és azok eredménye többnyire közölve vannak.

De már a rom. kath. iskolákról, kik megyénkben 60,737-en vannak — és a gör. katolikusokérol, kik 45,050 lelket számlálnak, és az izraeliták iskoláiról, akiknek száma 19,892-öt*) tesz ki, ezen hitfelekezetek iskolai ügyeiről sem általánosan, sem részletesen nem hallunk, nem tudunk semmit. Ha csak azt nem vesszük együtt másuttal tudomásul, hogy az izraeliták gyermekei többnyire zugiskolákban töltenek a törvény által kiszabott tankötelezettségi időből annyit amennyit; de mindenesetre minélkevesebbet. Azt pedig nagyon hajlandó vagyok hinni, hogy a kerületi tanfelügyelő ur által, a mult évben kimutatott 25,553 iskolába nem járó gyermekek közül, esik valami s meglehet az is, hogy épen nem kis perczent, a rom. és gör. cath. és izraeliták gyermekeire is. Jó lenne a nyilvánosság elé hozni egyet-mást, azt hiszem több nevelésügyi barát óhaját fejezem ki, e felekezetek megyénkben lévő iskoláiról is!?

A megyei tanf. ur elnöki jelentéséből az igaz, hogy valamit tudhatunk ez iskolákról is; de ez a jelentés nagyon általánosságban van tartva és részletesen mindössze csak 45 iskoláról van benne szó. Pedig megyénk 151 községében ugyanannyi iskolának legalább lenni kell. Van is. Több van. Mert nem egy hitközség van a f. szabolcsi egyházmegyében is, mely két, sőt 3—4 iskolát is tart fenn. A megnevezett jelentésben csak 14 van; és csak 7 gör. kath. és 3 izraelita iskoláról, ez a 3 is csak zug-iskola, van szó. A többről, mert csak lenni kell még többnek, nincs említés sem itt, sem másuttal. Én legalább nem olvastam; pedig minden a közművelődésre, népnevelésre vonatkozó közleményt, bárhol találjam is, figyelemmel hisérek és megolvasok.

Minthogy a protestansok iskolai ügyéről maguk a felekezetek elüljárói teszik meg a hivatalos kimutatást, azt tartom, hogy igen természetes óhaját is, miként a többi, illetőleg a rom. és gör. kath. iskolák felügyelői is készítsék el s bocsássák a nyilvánosság elé a hitközségeikben létező iskolák mibenlétéről való részletes kimutatást úgy, mint a ref. részéről ez már megtéttett. Hadd lássa és hadd olvassa, aki ez ügyet szereti: hol, mi a hiány s hadd lássa a társadalom és az állam maga is, hogy megfelelnek-e e felekezetek iskolái a törvény kívánalmainak?

Hogy nagy fát mozgatok, azt mondja az olvasó. Tudom. De tudom azt is, hogy a társadalomnak ezt kérni joga van. Ha a felekezeti iskolák fentartását czélul tűzte maga elé bármely felekezet, mutassa meg, hogy nála ez az ügy jó kezekben van letéve. Ezt

*) Megjegyzem, hogy ezen adatokat az 1870-ik évi népszámlálási kimutatásból veztem. G. P.

másképp alig teheti, mintha iskolai állapot-ról egy nyilvános kimutatás tesz közzé. Én azért megmaradok amellett, hogy : e kimutatás elkészítésére a rom. és gör. kath. iskolák felügyelőit, e szent ügy : a népnevelés, illetőleg a közművelődés nevében s érdekében felkérjem.

Nagyon kívánatos dolog, hogy e felekezetek részéről is muttassák ki meggyökben, a ref. példájukat, hogy van-e a rom. és gör. katolikusoknál gond az iskolázásra és az iskolákra? van-e minden hitközségnek iskolája s minő külsőleg, belsőleg? Be van-e hozva a kényszeriskolázás? Tanítottak-e a törvényben előírt tantárgyak? Van-e ismétlés és esti iskola? stb. stb. Mind ezek nagyon üdvös dolgok s azt hiszem, hogy mások is óhajtanának ezekről csakugy, mint én, tudomást szerezni.*)

Még csak egy szót. Hogy felekezeti szempontból szoltam ez ügyről, azért felekezetiessé vádjával ne terheljen az olvasó. Ily formában azért tárgyaltam most ez ügyet; mert már előbb a ref. hitfelekezet iskoláiról felekezeti jelleg alatt beszéltem. Én ezidőszentén épen azt az elvet vallom, hogy nem bánom akárminő jellegű is az iskola, csak jó iskola legyen. De hogy minden iskola jó iskola legyen megyékben, azt teljes szívvel óhajtom.

Görömbei Péter.

A Tisza szabályozása.

(Különös tekintettel Felső-Szabolcsra, s némi vonatkozással a „Szabolcs” 22—25-dik számaiban ugyanez érdeklődést megjelölt „Válasz” cikksorozatára)

VIII.

Hogy ezen csatorna vonal szállítása előnyösen nem alkalmazható, az önként következik, sőt ha tekintetbe vesszük, hogy azon időkben, midőn a termékek felhasználása kívánatos lenne, a csatornán mindig a legkevesebb víz leend, s az öntözést is háborgatja, vagy egészen lehetetlen, — azt nem is véleményezhetjük különösen ily nagy esssel folyó csatornán, hol a terhet leginkább felfelé kéne folytatni, s a töltések is rongáltságnak lennének kitéve.

Felmentendők tartjuk még itt, vajjon ezen öntözési rendszert nem lehet-e észszerűen alkalmazni az ártéri fősatornán is? Mi ez lehetne az észszerűnek s könnyen kivihetőnek tartjuk. Igaz hogy most egyelőre csak az ártéren eltérő kártékony vizek rendszeres elvezetése célozhatik, de nagyon valószínűnek tartjuk, hogy ezen szabályozás sikerültével más irányban is nőni fognak az igények, s a szabályozás kiegészítő részét az öntözést is óhajtanak fogják; vagyis vizet költve bár, mégis vizutat fognak kiáltani, s megfognak arról győződni, hogy a minő mértékben káros a rendetlen vizek mocsár-szaporzatok, épen oly

*) Reméljük, hogy az illető egyházfélsohátság nem is fog vonakodni e hazafias kötelesség teljesítésétől. Szerk.

A „Szabolcs” tárczája.

Halottak ünnepén.

Száz meg száz irányban, ezer meg ezer cél felé kündök, haladunk az életben; utaink mégis egy és ugyanazon ponton végződnek, a temetőben. Mennyire különböző pályán mozognak a néphódító fejedelmek és a vérg korbácsát rabszolgá? Mily ellentétes alakok, mily kirívó szélsőségek az óriás és törpe, a böles és bolond, a pénzkirály és a napszámos, a szépség bájosa és a torzarcú szörny, az apostol és istentagadó; mégis miután saját pályájukat hosszabb — rövidbe idő alatt megfutották: mind, mind egy igénytelen közös nyughelyen találkoznak, — a sírhalmok csónad hazájában. És őh mily hamar, mily véletlenül döröml meg gyakran felettünk az elmulás kemény szózata! Mily hamar, mily véletlenül kiragadják az enyész sötét szelleme ölelő karjaikból hán szeretett kedveseinket, — a jó szülőt, az igazi testvért, a szép reményű gyermeket, azt a hű lelkét, azt az angyalarcu nőt, akinek gyöngéd szerelme mosolygó cászár varázsa a földi lét kelleit savatagját s a túlvilág mondhatatlan üdvét helyre boldogságzomjas felkünkbe? Mily hamar és véletlenül kidőlnek, lerogyannak a jók nagyok, nemesek, akik kortársaikait az igazetnek földére elvezérelni, a társadalmat, hont és emberiséget szelb és áldásabbjövő virányos magaslátára emelni, az akarat minden erejével, sőt több mint emberi tüzellel és lelkeséssel buzogkodnak. Nyujtsunk, amit az élet talán elvont, megtagadtól háttalanul tőlük, nyujtsunk pályabért e dícsőnek; ültessük az emlékezet virágait kedves halottaink sírdombjára; figyeljük meg a temető árnyainak rejtelmes suttogását s tanuljunk bölcseségeit a halottaktól ma, „halottak ünnepén”.

Oly csöndes, néma és elhagyott a temetőkert, hova a kegyelet lépteinket vezérelte. Többé nincsen senki, aki megemlékeznék szeretett elhunytairól? Nincs senki, aki az élet jelvényét felgyulassa a holtak birodalmá-

arányban áldást hozó azon víz, melyet értékesíteni lehet. Sőt már jelenben is találkoztunk oly véleményekkel, melyek a felsőbb részekben eső mocsáros területek szabályozását, épen azon birtokok érdekében — felve a víz hiánytól, nem tartja csőfárányosnak. A gondolat helyes, mely körültekintőleg néz a jövő felé, de irányja minden alap nélküli, midőn ezen kártékony mocsáros megtartása által vele az öntözés jótékonyát csak pillanatra is pótolhatni.

Hátra van még hogy az elődottak nyomán röviden körvonalozva nyilatkozzunk azon rendszerről, melyet mi a bel és nyír-vizek szabályozásánál követni célszerűnek tartanánk.

Mindenekelőtt szükségesnek tartjuk az egész szabályozandó terület lejték viszonyait ismerni, illetőleg egy hydrographiai hálózat pontos megállapítását kifejezést, vagy az egész ártéren szétzörva oly lejtéki pontokat rakni le, melynek nyomán minden egyes terület lejték viszonyait könnyen s biztosan határozhatnánk meg, s a lejtéki pontokat kontroll rendszerrel vehetnénk fel; szóval hogy minden szükséges vagy felmerülő kérdéseket azonnal megoldani lehetne. Ezáltal elérhetnénk az, hogy minden egyes helyi magasságát ismernénk s biztos munkálattal hajlatnánk végre, kíményl lenne megállapítani hogy egyes területek víz tartalmát hol lehetne a legkevesebb munka mellett a legegyszerűbben levezetni; ugy meghatározni a mellék-csatornák fenék mélységét s esetét a fősatornára, s viszont a fősatorna mélységét esetét.

Ha a szabályozandó terület minden lejték viszonyait ismerjük, határozhatjuk meg csak a fősatornavonal helyes kiépítését. E tekintetben, vonatkozva az ártérre, nem követnénk egészen a már felvett irányt, a mennyiben a mely fekvési helyeket, mint Karkolom, Borgia, Szárd stb. inkább igyekeznék ki kerülni mint azokba belemenni; mert, ezáltal mód nyujtatnánk az ily mely fekvési birtokok tulajdonosainak, hogy azokat használatba állapotha helyeztessék; ugyanis azon rendszert követnénk, melyszert ily mely fekvési területek alacsony töltéssel vétnek körül s csak saját csapadéku vizet, talán némi beszívargást, fogják föl, s vitetnek be a fő vagy mellék csatornába. Ha pedig a fősatorna ily vizetű területeken vonul keresztül, azok mindig tisztuló medencékkel alakítottak át ezáltal, s a meddig a felsőbb vizek teljes lefolyást nem nyernek, a legtöbb esetben egészen hasznavehetlen mocsáros területek maradnak. Hogy pedig ezen mely fekvési helyeken a csatorna töltések közt vezettessék, az nagy kiadással járna, s gyakran ki sem vihető. Észszerűtlennek tartjuk még e csatornavonal vezetését azon szempontból is, ha fenti értelemben elődott öntözési rendszert fogadtunk el.

A fősatorna fenéknyúlását mindig a levezető víz mélysége s folyási útjának lejtéke határozza meg, s azon esés, mely útján végre húzódik. Ugyde ezen fősatorna fenékcsésését, ha az előbbi faktorok, levezető mellékvizek mélysége és útjának lejtéke, engedik, szabályozhatjuk oly formán. — hogy ha az több mint a folyás rendes esése kívánja, nem használjuk fel egészen, de munkálattal és kiadás érdekében visszatartjuk. Hol pedig mélyebb fekvési vizek levezetésére leszünk utalva, egy ponton szállunk a fenéknyúlással lejjebb és követjük az előbbi utat. Így mintegy tartálynokra osztva a csatorna vonalát, sok felesleges munkát és kiadást takaríthatunk meg az építkezés érdekében, s az öntözés tekintetében is helyesebb utat követnénk.

A csatornák töltéseinek kiépítésénél a következőknek járunk el:

A fő és mellék csatornák töltéseit azon mértékben megfelelő magasság kiegyenlítését vinnék fel, melyet az összes töltések közt levezendő bel-vizek mérték magassága a paszabi tőlónál állapítana meg, illetőleg ott adna így oly tökéletes csatornázási rendszer kifejtése volna kívánatos, melyszert a fő és mellék csatorna vonalak az elérhető, feludozott bel-

vezet legmagasabb mértéke szerént töltésekkel építetnek ki és a körülmezőkhez képest ezen mellék csatornák zár-zsíllipekkel is ellátottak.

Ezen építkezés a társulat költségén hajlatnánk végre, míg az egyes területek vizeinek levezetéséről a tulajdonosok gondoskodnának, s a társulattal pedig csak a felügyeleti jog illetné, nehogy ezen csatorna rendszerrel össze nem egyeztethető vagy talán némely terület részére névze kártékony hatásva építkezés hajtassék végre.

Ha az ártér szabályozásánál ezen rendszer fogadtunk el, majdnem minden lehető előny elértékkel álltunk a méltányosság kivánalmainak is tökéletesen elégtételt, midőn a felsőbb vizek töltések közt fogatván fel, nem terülnének el az alsó részekben, sőt a tőlónál már magas vízszint adnának, annak megnyitását siettetnék elősegíteni; a mellék csatornák által pedig felszattán az egész ártér részleteket, minden terület saját vizét tartaná meg, míg azt azokba, majd ezeken át a fősatornába a tőlóhoz lehetne levezetni. Ezen az uton az egyes területek szabályozása mintegy függetlenítetnek a többlett, s mindenki tehetőségéhez képest fejthetné ki saját birtokának rendezését.

Ezen fentebb elődott rendszert tökéletesen alkalmaznánk a nyír-víz-csatorna kiépítésével is, különös figyelmet fordítva a hydrographiai hálózat megállapítására, hogy ebből a terület lejték viszonyait, a csapadékos levezető víz mennyiségét, a csatorna víz-emelési képességét méreitet stb. pontosan határozhatnánk meg. Kiváló gondoskodásunk tárgyát képezné itt a csatorna irányának és fenék mélységének vezetése. Az első névze kerülünk minden melyebb feneket s inkább csak feneküket követnénk, töltésünk biztonsága, a kiadások kevesebítése s az öntözés érdekében. A csatorna fenéknyúlásának megállapításánál még inkább követnünk azon rendszert, melyet a vizek szabályozásánál javaslatba hoztunk s amennyire a levezető vizek mely fekvése a folyási sebesség szükségessége megengedné, — a tartány rendszert alkalmaznánk.

Hogy ezen projectumok a kivételnél változást szenvednének, az mindig a dolog természetében fekszik; mert valamely szabályozandó területnél követendő rendszer végleges megállapítása, csakis a legszorgalmasan szerzett előmunkálatok és ismeretek után lehetséges. Bár főirányú vonásiban változhatjuk is azt, de létezésébe mindig a jörfellegott helyzet és viszonyoktól tétetik függővé.

Midőn mi ezen javaslatunkban nézetünknek kifejezést adtunk, célunk más nem volt, mint eszméletleníteni meg s azok által, ha használható, szölgálatot tenni a közügynek. Ha bármily kevés gyakorlati haszna lenne is azoknak, de amnyí mindenesetre lehet, hogy gondolkodásra serkentik az érdekelteket s ez is már nagy nyereség leend.

(Vége köv)

Emlékirat*)

a nagy-kallói kir. reálitanoda alapítására alakított iskolalaboztatásnak, a n-kallói reálitanoda graduális tárgyalón.

Nagyemléktőségü ma k. miniszter ur!

Azon örvendetes mozgalom, mely a közoktatásügy terén mindig szélesebb s hatalmas gyűrűzetben áramlik, magyar társadalmunkban mindenkor élet-erős csirával bírt, melynek fejlettségére a korviszonyok minden alakulása közt kitűnt, ha az adott körülmények időnként korlátozó vagy visszatartó hatálya, az

*) Elutasítatlan kötelességünknek ismerjük ez „Emlékirat”-ot, mert az az szabályozás mivoltától tartózkodunk egyik legszűbb lapját képező, egész terjedelmében hozni s ezáltal adást azt a hazai iróadalomnak. Szerk.

Ki nyugszik e sírban? Ifjú nő; örök szerelmet esküdve, kérte a férfi szívetnek; mézbeszéde elkábított, hittem szavaikat, és eltökéltem érte az öntudat és ifjuság kincseit. Esküje hittségét volt. Terdeim esetenget előtte, hogy ne állítson a gyalázat pellenegébe; gyonyorosan taszított el magától. Ekkor a kétésgébe rémület üldözve, enmagam kerestem fel az utat, amely megmentett örökre az élettől, az öntudat férgéitől, a világ gnyakcajától. Szegény elámitott! „Aki bűn nélkül való, az vessen red követ!”

Ki nyugszik e sírban? Egy édes anya. Oh! miert nincsen erőm, lerázni tagjaimról a hamvadás bilincseit! Látnom, érezem, hogy gyermekeim, azok az én kedves fiam leányaim! szemlontóimst satnyulnak, törpülnek testben léleken; megmérgező elvezti őket az a fúlszó legkör, amelyben élünk kell: és én nem mehetek, nem szállhatok hozzájuk, nem vedhetem entestemmel, nem óvhatom vészőtől kárhóztól. Oh kegyetlen sors, oh kínos gyűrtelme az anyai színek! Oh örök kegyelem! könyörülj rajtam; add vissza, bocsásd ide ölelő karjaimba kedves, szeretett, imádtott gyermekeimet! Légy meghallgató buzgó imádban, szegény kinszenvedő édes anyja!

Ki nyugszik e sírban? Egy boldog férfi. Boldog voltam a földön: mert csak sejttem sem birtam, mily hitlenség és árusál ily velem gonosz játékat csatáid körömben. Mint törte kezét, mily dúlt arcot szímlit, midőn közegelt végóram, melyet épen ő idézett? szövetkező azzal a nyomorult bűntárral, „aki harósságot hazudva, orvmodara volt [esaládi szentélyemnek, aki őt nem sokára megrobolva, kinyulnóva hagyja el, máltaélek a nyomorunk, a közmegevetésnek. Van bíró a felfeltélett, áll a villamos ég!”

Ki nyugszik e sírban? Egy igazi ember, aki gyámola volt a szegényeknek, vizsgálva a bánatos özvegynek, atya az elhagyottat árának, védője az üldözött ártatlanságának, pártfogója az iskoláknak és közművelődészeteknek. Miért hogy sirja mégis jeltelen? Emléktét megörökítette a hálas kegyelet ott, ahol szép lelke gazdag termékenységet fog felidézni a közművelődés

egyeletes s fokozatos haladást nem is engedték vagy zsiabították.

Nem lehet feladatunk, s nem főként Nagyméltóságod személye és a vezetése alatti szak-ministerium irányában, hogy történelmi visszatérítéssel felidézük az előzményeket, melyeket Nagyméltóságod teljes összességében ismer, s melyeknek adatai miniszteriumában, mint gyűj-pontban, kimerítő részletességgel gyűjtve s fentartva.

Annálkevés lehet az feladatunk, mert ez emlékiratunk, kütizött czéjla szerint, a közoktatás-ügynek csakis egyik lépcsőszelvénye, a realiskolai irányú kívánunk foglalkozni. E téren is azonban kötelezve érjük magunkat, hogy tárgyilagosság mindig ovni kellő, valamint Nagyméltóságodnak a közoktatás-ügy nagy terjedelme által igénybe vett figyelmé s ideje iránti kimélet tekintetéből, rövid szabotassalgrg érinteni a nézeteket, melyek érvényesülést óhajtjuk.

E nézetek érintését mindazáltal nem mellőzhettük, mert amennyire figyelemmel kísérhettük a Nagyméltóság vezetése alatti miniszterium üdvös működését, azt kell hinnünk, hogy a realiskolai irány megvalósítás tekintetében; legalább előltünk, mint hivatalos tárgyalás feljemenyét nem ismerő nagy közönségnek, a miniszteriumtól távol álló tagjai előtt, nem ismeretes oly megállapodás, mely az e kérdésben egybehiva volt ügytanácskozmány eszmecseréjét betetőzte volna.

Ha így van, nem lep meg minket, nem azért, mintha a realirány végleges győzele, s az u. n. humanisticus taurirányval egyenjogóságában legkisebb is kétkednénk; de azért, mert tudjuk, hogy a forrongó ellentétet közti ezen izzó kérdésnek végleges elmeletit s gyakorlati megoldása, a társadalom összes fejlődésére kihat; s mert e szerint nem ismeretlen előttünk, hogy a két irány képviselői közti küzdelem még folyton tart, habár hazánk határain kívül, a realirány hátrózott tekintélye s egyenjogúsága úgy az elismerésben, mint az alkalmazásban tényővé vált s folyton gyarapodig Szadad legyen e helyütt utalni a zürichi világhírű politechnicurnra, s még inkább a most épült münchenire, melyek már építmenyeik monumentális magabúcsé, mint berendezésük s szerelésükkel tanúsítják, hogy a realirány az egyetemi jelentőségét nemcsak elérte, de egyenjogú testvérvé vált!

Nem is lehet másként. Tulhaladta az idő, az emberi művelődés, s a tudományak már mai állása is azon ellenvetéseket, melyek egykor a realirány elleni érvelésül szétzórattak, s melyek szerint a realismus, a szellemelő elpártolás, az anyag és birtoka s élvezne bálványozása lenne; s melyek szerint annak istentelenség az anyja, felületesség a nővere, aljasság és elkorcsosulás gyermekei; s mely műveltség helyett jövedelmző ismeretekre, szellemi erő helyett anyagi birlalásra törekszik, a magába szúrnyáló lelket izsapba vonja.

Az már ma mindenesetre tisztult fogalomná szűródött, hogy a szellem és anyag semmi esetre sem ellenek; sőt inkább egymásra utalt élettársak. A realismus tehát, távol attól, hogy a szellemet lealázza, megadja annak jogait, s a diadalra vezető irányt; az ismeret helye irányt, a valóság alakítását s uralmát, a dolog lényegének megismerését, a rajongástól, elöleítetektől és üres szolamoktól felszabadítást. Diadalait nem felületesség s gyengeség jelzik, hanem a nyers természet legyőzése, az erkölcsök szelidítése, a lét emberiesítése. Mint a homályos képzelgés ellensége, ki-tartó lelkesedés varázsszával küzd; és sikerrel az emberiség, reményelheti alapjaiba behelyezését, a kerülhető bajok megelőzését, s a kerülhetetlenek elviselésére való erő meggyerését.

Ennélfogva a realiskolának, mint a realisticus irány közlegének, nem czéjla u. n. tudósokat nevelni, hanem művelt embereket, akik képesek legyenek a szellem minden irányú hasznos műveit becsülni s élvezni; nyilt értelemmel feltalálni magukat a tényleges világban; észlelés s gondolkodás által képezni meg-

térein. Itt, hok hamvai nyugosznak, alig gondolnak reá a "hálás utódok", miután vérmes reményeikben csalhatkoztak.

Óh szentek, óh diósok!
A ... fergeleg
Sztélengeti
Szent havatok porát;
De a nemes
Utókor ajkain
Dal kel fölötetek. (Kölcsény)

Ki nyugszik e sirban? Egy böles, egy hős, egy emberbarát, egy vértanu. Lángszelleme besugározta az ösvényt, melyen az emberiség jobb jövő verofénye tájaira eljuthat; küzdött az ige mézével és a kard hatalmával a nép igazait, a világboldogító eszmék diadaláért; áldozatul vitte a közügy oltárára mindenét; elvérzett, mint a nagy szenvedő Golgotha ormán, mint anyi mások a köznapai lények rágalom-gyilkója és a magasságban ülök boszu-villámja alatt. Most feledés bus árnya borong pormaradványain. Tegynék! diszes koszorút szerény fejéjára, ültessünk örökzöld lombkoronát egyszerű sirhalomára. Áldott az ügy, melyért a ki-szenvedett hős magas lelkesedéssel küzdött és elvérzett. Legyen áldásban neve; legyen áldott dicső emléke is nekünk, és e szegény hazá minden igaz gyermekeinek!

Elnémult már a fájdalom panaszos zokogása; elvonultak, eltűntek a fészáló alakok; nyugalomra tért a temető halvány árnyai; de azért a hold ábrándos fénye, a csillagok bívós sugara s az esti sztrádtól megintgatótt szomorú fúzlombok, hangosan beszélnek elmerengő lelkünkhez.

Mit beszélnek? Hallgassuk ki.
Mily nyugtalanok az élok, és mily csöndesek az elhunytak!

Kinek egykor kevés lét volna a felvilág; most egy négyzög ölnyi föld elég.

Mint üdöztek egymást valaha; mily békésen pihennek most egymás mellett.

győzdeéseiket, az azon akarat-erőt, mely tenni tudjon. Ezért azután a gondolkodás legvalószínűbb gyakorlatát az anyanyelvben művelni; ezért igazságot a számok és a tér világában biztos tájékozást adni; ezért novend-keket gondodal vezeti a jelen kor életébe: tanít történelmet, földrajzt, újabb nyelveket, különös figyelemmel természettant, s nem elégszik meg csak a tudással, hanem mindenütt a cselekvési képesség kifejlesztésére, tettekhez érlelésre törekszik.

A realirányra vonatkozóan, gyönyörűen s találgán mondja Kreysli németország e tereni egyik nagy tekintélyű, miszerint: "Távol attól, a szép s nemes eszméjét a nyereség s élvez-vágytól feloldozni, jelenünk s történelmünk fonalzáit könnyelműen elmeszeni; közoktatási intézményeink realirányban kiegészítése, az okori tanulmányoknak inkább hü szövetségessé; segédítő népnünk a jelenkor feletti uralomban részesítését biztosítani; sokfelé igénybe vett ifjúságunknak a munka józan megosztása által frissesség s élet-örömeit megővni, s a kor nehéz társalmi bonyolaltai-nak enyhítésére, közös nézetek megalapítása által, a társadalom minden rétegeire kihatni;" közvetlen cél pedig "a szűkebb kalmárnak, gondolkodó s vállalkozó kereskedő, a gépelg dolgozó kéz- s gyárművesnek pedig érte, a körülményekhez kepest feltaláló s tökéletesítő technicusá nevesítése." Miután Köchly szavait használva, "nevelésnek felhőzása, ha a természetudományok nagy felszárnyalása után, s a mai vilá-gal kereskedelmé s forgalmának mérhetlen fontossága mellett; a classicus műveltségű ember a mathematicus a természetbuzvár vagy a művelt kereskedő s kézműves irányában, magas humanitást igényel."

A közoktatás minden ágazata, ugy az alsóbb, mint a középső s felsőbb tanintézetekben, önkéntelenül is befogadja a realirány vezér-élvét, midőn több-kebb alkalmazza Baco örökírűv tételét, hogy "a tapasztalásból legyenek merítve fogalmaink, dolgozva fel azt a szabad gondolkodás; a tekintélyt pedig a tudományból származva legyen." Befogadta végre főleg az által, hogy Comeniusnak, a szeretet és szabadságban nevelés apostolának, ép oly korban, melyben a valaháboruk iszonyának hullámja magas léleparokk, s őt is bízatalan országról országra üttek, s ép hazánkban teremtet s kezdeményezett módszerét; a szemléltető oktatást, mondhatni kivétel nélkül alkalmazza.

A realiskolai irány elve s módszere tehát, idő folytán immár a közoktatás minden ágazatában s minden fokán, úgy szolván közös alapává vált; közönséges a meggyőződés, hogy mint Lorinser kifejezi; "a szemléltető oktatás, mely egy eszméletlen tananyagot a másikra halmoz, csak testileg és szellemileg nyomon-kereskedő nemzedék nevel; s mindinkább követetik Baco-jesd jelszava, hogy "tegyétek gyönyörre a tanulást, ne engedjétek a tetet elcseszevénység, a jellemet el-satnyulni, az értelem fegyelmezésének, az emlékezet megerősítésének gondoljait."

A realiskolának mondjuk ez irányt s módszert, mert ez új szellem, mely Angliában született, Rous-seau lángoló irálly által az egész világnak érthetővé lett, s melynek előmunkái Baco, Raticus és Andrea, mindenek felett pedig Comenius voltak; a protestáns Németon első realiskolájában nyert kidomborodott alakot, s Franke, Semler, Hecker, Campe, és a tornász-ot a realitannódszer s anyagi keretbe előszár be-avaott Salzmann által emeltetett jelen fejlettsége magas fokára; s csak innét kolcsosították azt aztán több-kevesébe terjedt mérben a többi alsó, középső s felső tanintézetek rendszerébe.

Hazánkban e specialis irány, ugyszólván, csak két évtized óta műveltek: habár a tanintézeti évkönyvek már 1838-ban alapítottakul mutatták a mitrovitzi 4 osztály s a rakovici főrealskólát.

Szabad legyen az ily irányú hazai jelentékenyebb tanintézeteknek keletkezési évet, helyét s 1872-ki lét-számát, az 1872-ki évkönyvből, a következő kimuta-

Mi az ember és minden dicsősége, szemben a mulandóság hatalmával?!

Undorodott a földön a szegénytől; nem undor-dik-e a földben a fergőtől?

Mi haszna, hogy teljes életében a sötétben evett sokszori haraggal, keserűséggel, nagy busalással? Ne sirassatok a holtakat; sirassatok az élőha-lottakat!

A köny, gyász és siralom halottakért; keserű guny és büös káromlás, ha őket életökben nem bol-dogítottuk.

Fényes ravatok fölött gyakran sötét átokfelhők lebegnek.

Az igaznak emlékezete áldott; a hamisaknak ne-vők pedig megrohadt.

A husáng ercz- és márvány szobrokkal; a jellem közhasznussággal örökíti mohától.

"A derék nem fél az idők mohától,
A koporsóból ki tör és eget kér;
Érzedm a jók, jelesek s jövődő
Szandok áldják". (Berzsenyi)

A halál nem elmulás, hanem átalakulás, nem vég, hanem kezdet; az anyag szétterjedése, a szellem meg-újulása.

"A csillagos égnek boltjára,
Ezer világ ragyogására
Tekintetek hívő lélekkel!
Itt leond igaz haratok:
Ott egymást örökre látjátok
Megdisszített szemekkel.
Itt fájdalom, halál,
Ezer veszély talál;
Ott, kezdődik
A nyugalom,
Dialdom,
Örökké tartó jutalom". (Kis J.)

tásba foglalni: 1852-ben keletkezett a budai fő-realskólát, s 1872-ben volt létszáma 658. 1852-ben keletke-zett a pancsovai főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 249. 1853-ban keletkezett a szegedi főrealiskola, s 1872-ben volt 562. 1854-ben keletkezett a zágrábi fő-realskola, s 1872-ben volt létszáma 278. 1856-ban keletkezett a k-bányai főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 261. 1858-ban keletkezett a kassai főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 568. 1858-ban keletke-zett a belovári főrealiskola, s 1872-ben volt lét-száma 53. 1858-ban keletkezett a zimonyi főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 102. 1860-ban keletkezett a petrovinjai főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 100. 1860-ban keletkezett a gospei főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 92. 1867-ben keletkezett pécsi főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 515. 1868-ban keletke-zett a löcsői főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 200. 1869-ben keletkezett a kecskeméti főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 123. 1870-ben keletkezett a n-kállói főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 62. 1870-ben keletkezett a temesvári főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 405. 1871-ben keletkezett a dévai főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 41. 1871-ben keletkezett a sz-udvhelyi főrealiskola s 1872-ben volt létszáma 30. 1871-ben keletkezett az északi főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 109. 1872-ben keletkezett a pesti főrealiskola, s 1872-ben volt létszáma 364. Az utóbbi helyre megjegyezzünk azt, hogy itt már, valamint Budán parallel osztályoknak való helyiségek s tanerők szükségeltettek, és a város részenként terjedőleg szervezeti megkezdettek.

E kis táblázatból több tanúság vonható, s főb-ekül sorozzuk; hogy az országban a specialis realiskolák még aránytalanul csekély számmak; hogy a kizárólag magyar ajku vidékeken még aránytalanul kevés van, s az e oka aztán, hogy a magas művel-tésű kereskedő osztályban igen gyéren vannak képvise-let; kézműveseink nagy zöme alig éri el a hőp-zerítésig, gép- és gyármunkásokat, a vaspályákhoz, távírdákhöz való erőket, nagyobb contingensben, a kül-föld szolgálatja.

Végül hogy az egyedül realiskolák növedékei-nek létszáma minden vidéken csekély.

S ez utóbbi körülmény természetesen is látjuk, mert minden bizonyos terület szükségese szolgáló tanintézetnek, bizonyos befizetést rendszert kell alkotnia, hogy czéjlat betöltse, s mint ily czéj betöltött, a rúaltul községség visszatartás nélkül igénybe vegye. Egy-befűzésben áll ez azon elvel, miszerint a közokta-tási jötelemény elvetéshez tekintendő, lehetővé kell tenni, hogy annak áldásaiban minél több ember része-süljön, s részesíthetőségnek feltételei mindinkább meg-könnyítve legyenek. Amde ha a realiskola alsó- s felső osztálok, holott a dolog természete szerint, mint egy egész, közpantintézetet képez, s az alsó egyik, a felső másik helyi központon van: ekkor a hozzájárás, a részesíthetőség feltétele, az egyik részre néve minde-nestre súlyosan mag behevítve.

A fenti táblázatban kitüntetett realitannézetek közül, emlékiratunk közvetlen tárgyval a n-kállói al-realskola szolgál, a többet vagyunk annak keletke-zése történetét Nagyméltóságod előtt röviden vázolni. (Vége köv.)

HELYBELI LEVÉL.

Nyireghyáza, okt. 26. 1873.

Vidliczky József nyireghyázi országos kép-viselő számadása.

Vidliczky József Nyireghyáza városi orsz. kép-viselő felhívást választó: mondaná meg véleményét a baloldali kebelében közelebb támadt kérdésről, s elnyeltek az iránt, mily pártállást kíván elfoglalni az ellenzék körében közelebb támadt mozgalmakkal szemben? Végül, tenne rövid jelentést az ország dol-gai állásáról, tekintettel az országgyűlés működésére.

Vidliczky József ma egyhete, mint jelentve volt, saját magát illetőleg keletkezett nyilatkozott.

En, úgy mond, határozott program mellett, mely nem személyi (t. i. nem személyeket állít előtérbe) hanem tárgyilagos és elvi, képviselővé választatván, ezen programot és az abban foglalt elveket, bármi legkiseb-b változtatás nélkül vallom magam is. Ezen elvek alapján, ugymond, foglalko a fenálló kormány irányá-ban ellenzékli állást az országgyűlésen: ezen állomá-somat nem vagyok hajlandó feladni, s megtartanám azt még az esetben is, ha a kormány akár egészen, akár részben oly férfiakból alakulna, kik eddig a bal oldalhöz (az ellenzékhez) tartoztak; de a kormányon nem a baloldali elveket követnek és érvényesítnek. Képviselői állásomban nem a személy az irányadó; nem személyes tekintetek; hanem az elv, a követett kormányzási rendszer.

A Csernatonai által közelebb felvetett kormányraj-tási kérdésről oda nyilatkozott, hogy miután a baloldali az országgyűlésen nincs többségben; más részről pedig sem fejedelmé, sem többségben; vagy mostani miniszterium által kormányváltására, vagy a kormány-zásbani részvétele fel nem szolgáltató: nincs rá, ugymond, alkotmányos incidens, melynélfogva a felvetett kérdést komoly vita tárgyává tenni lehetne vagy kel-le; mert a párt, mint kisebbség, maga magát kormányra meg nem hívhatja. Ami, ugymond, a teendők napi rendjén van folyvást az az, hogy a párt minden alkotmányos eszközökkel folytonosan odahasson, hogy elveinek többséget szerezzen. Szóló nem kezesgeti magát azzal, hogy a baloldali program, melynek lényegét a bihari öt pont képezi, rendes viszonyok kö-zött minden pontja egyszerre érvényesíthető legyen, s eünlőfoga azoknak egymásutáni érvényesítését is a hazára néve áldásosnak tartanai: azonban nem hajlandó azok bármelyikéről még a párt lehető kormányrajtása esetében is, lemondani; mert az ország önállósága, s annak garantiája Ausztria irányában, oly életfeltétel, melyről lemondani soha sem szabad, és ha

mint alkotmányos nemzet élni akarunk, nem lehet. A többség elnyerésére pedig nem csak szélsőségek, de sőt szükségességi tartja, hogy az egyes baloldali árnyalatok a nagy cél érdekében összeolvadjanak, mint a bihari öt pont teljesen kielégítő alap, melyen a baloldali árnyalatok minden elvi áldozat nélkül egyesülhetnek.

Az ország dolgait illetőleg Vidliczkay főleg az ország statusgazdasági és pénzügyi viszonyairól beszélt mint olyanokról, melyek valóban aggasztók, de még most nem annyira, hogy egyszerűsind kétségbe is kel-
lene esni.

Felhozta, hogy senki sem lehet államférfi, aki nem államgazda, s aki vét vagy hibákat követ el az államgazdaság elvei ellen; felhozta, hogy az ország közzgazdasági és pénzügyi zavarai, mely a tönk felé vezet, oly állapot, melynek mulhatatlanul véget kell vetni; felhozta végül, hogy a kormány és az országgyűlés etekintetben még semmi organicus lépést nem tettek, minek legkiválóbb bizonyítéka az, hogy a min réz kezdeni kellett volna a dolgot, egy nemzeti alapon álló jegybankrendszer vagy önálló nemzeti jegybank megalapítására eddig éppen semmi, de semmi sem történt.

Végül a következők resolutio elfogadására hivta fel a népgyűlést, mely el is fogadtattott egyhangulag.

A határozat következőleg hangzik.

„Az egybegyűlt választók és közpölgárok mélyen sajnálják, hogy az ország pénzügyi helyzete kedvezőtlen állapotban, pénzügye zavarban van;

sajnálják, hogy egy virágzó hazai gyár- és kézműipar megteremtésére, mely a nemzeti jólét és gazdaság s ekkép az adóképeség emelésének egyik lényeges tényezője lehetne, a kormány úgy a törvényhozás eddig vajmi keveset, azon célra pedig, hogy a hazai iparnak olcsó tőke álljon rendelkezésére, éppen semmit sem tett, s történik mindez akkor, midőn az ipar körébe eső állami felszerelések, minők a katonaság és honvédség felszerelése, osztrák kezekben vannak, s az azokért Magyarország által fizetett pénz az országból kifoly.

Miután pedig általában addig, amig összes pénzügyünk az egyedúráságon alapuló bécsi nemzeti banktól függ, sem a mezei, sem a kézi és gyáripar s ezzel a nemzeti vagyonság emelkedéséről és anyagi jólétről szó nem lehet: abbéli meggyőződésüket fejezik ki, mikép egy nemzeti alapon álló hazai jegybankrendszer, vagy nemzeti jegybank megalapítása a törvényhozási teendők legelső sorában áll, mi nélkül, és továbbá a vele összekötendő, a termelés emelésére irányzott állammgazdasági és pénzügyi reformok, valamint végül az országház tartásában a kiadások és bevételek közötti rendszeres és állandó egyensúly nélkül, a mostani nagy terhek mellett, az országra csak pusztulás és enyészést vár.”

Örszem.

UJDONSÁGOK.

(sz.) **Lapuk e száma,** a kettős ünnep miatt, egy nappal később jelenvén meg: szives elnézésért eszedünk.

(sz.) **A dadai felső járás területén** ez idén uralgott kolera-járvány föllépésének és pusztításának eredményéről, Krasznai Péter szolgabíró által összeállított s szerkesztésünkhez beküldött kimutatást következő tételekben közöljük lapunk olvasóival. Berkeszen augusztus 28-tól szeptember 20-ig megbetegült 82, meghalt 3; Bogdányban szörványosan megbet. 20, meghalt 4; Demecsében: július 25-től szept. 4-ig megbet. 285, megh. 97; Gégényben szörványosan megbet. 43, megh. 17; Haszban szörv. megbet. 38, megh. 14; Kemecsen szept. 14-től okt. 1-ig megbet. 70, megh. 31; Kótajban jul. 17-től aug. 22-ig megb. 504, megh. 184; Megyeren jul. 29-től aug. 24-ig megb. 196, megh. 64; Oroson aug. 28-tól szept. 20-ig megbet. 128, megh. 54; Pazonban szorv. megbet. 39, megh. 13; Raádon jul. 30-tól aug. 20-ig megbet. 87, megh. 24; Sényon szorv. megb. 2 megh. 1. Beszterecz, Keéket és Turát teljesen érintetlenül hagyta a járvány. A járás összes lakosságából (19,940) 526 elhalv. a népesség száma 2%¹⁰ /₁₀-kal lett kevesebb. Midőn e fontos statisztikai adatokat, a beküldő szolgabíró a szívesgebből közzétesszük, egyszerűsind felkérjük az ügy érdekében megyek többi járásainak szolgabírait is, az e szomorú eseményre vonatkozó adatoknak szives beküldésére.

(.) **Nyiregyháza város képviselője** felváltó 4-én a szokott helyiségben közgyűlést tart.

† **Samassa József egri érsek** által az egri, egyházmegyei koleraárvák fölségelésére nagylelkűleg felajánlt 1200 forint kegyes adomány felosztatván, abból a szabölcsmegei árva részére 250 frnt. jutott. Mennyi jött e célra más uton be eddig? nem tudjuk. Igen kívánatos volna, ha az e célra betolyt adományok időnként a „Szabölcs” utján közzététetnénk nem csak azért, hogy az egyes adakozók minél előbb meggyűntatva lennének; hanem azért is, hogy a nemes példa vonzó hatalma, minél nagyobb hódításokat tenne mindefelő a megyében. Mint halljuk a nyiregyházi népgyűlést által kibocsátott aláírási levelek, igen szépen gyűlnek az adakozások.

(.) **Lukács Ödön** helybeli ref. lelkész, mához egyhátré azaz folyó 9-edikén délelőt fel-tizenegy órákor, egy igen érdekes egyháztörténelmi sorozatot fog megkezdni, mely beszédifolyam jelen századunk hibáit és erényeit tárgyalandja. A városi művelt közönség előre is figyelmes tesszük ezen, már tárgyalna fize érdeket keltő szónoklatokra.

(.) **A paszabí tiltó,** mely körülbelül 170,000 frtba került, a múlt hetekben, a középben keresztül teljesen kettő vált és hasznavehetlenül lett. Mint tudjuk, e tiltó elkészítésére is a társulati tisztviselők vállalkoztak. Minden szerencsétlenség mellett is, nagy szerencse, hogy

az építmény nem várta be az október 28-án megjelent felvilágosító küldöttséget; hanem néhány nappal előtte, legalább nagyobb vesztől nélkül, előre elárulta a vállalkozók lelkiismeretlenségét. A felvilágosító küldöttség, nagyon természetesen nem hunyhatván szemet a fatórgó repedésekre, az egész munkalátot visszavetette. A tiltó már eddig is 4 sukra leszált. Így építéne a társulattisztviselői — magunknak Ideje volna már, ha a társulat följöredne lethargiájából s leszállva az egyes tekintélyek bálványának számolyáról, önállóan intézné házi bajait.

◇ **A bujtos alatti izrael. fürdő,** mint halljuk, a téli ideényre igen cinosan, és kényelmesen van rendezve. Ha már más, könnyebben hozzáférhető fürdők nincsen a városban, ez is nagy nyereségnek mondható. Egyáltalában nem volna fölösleges, sőt a közönség meg is várja a hatóságától, hogy az e fürdőbe jövő ut még az esős időkzakk beálla előtt rendbe hozassák.

† **A nyiregyházi ref. egyház** elöljárásága, Wildner Alajos helybeli tanácsúr a szives segítése mellett, folyó 10-kén tanczultalásgát és sorolással egybekötött hangversenyt szándékozik rendezni saját új temploma javára. Már a program is nagyrészen össze van állítva. Előre is mondatjuk, hogy e hangversenyt programjának változatosága és érdekessége kedvesen fogja meglepni a jótékony és szépművészet barátait.

* **Balog Andor** 12 éves fia, a helybeli első zenekar klarinétosának fia, akiről Balázs Kálmán és Benzi Gyula igen kedvezően nyilatkoztak, folyó 8-án este mutatja be először a közönségnek czimbalom játékát a nagyvendéglő éttermében, étkezés alatt.

— **A helybeli „ipar és kereskedelmi bank”** igazgatósága a hozzá a „Szabölcs” ezidei 43-ik számában „egy részvényes” által intézett abbéli kérdésére, hogy az igazgatóság miért nem tartotta meg a folyó évi január 29-ikén hirdettet közgyűlést? ezennel azon feleletet adja, hogy f. é. január 29-én közgyűlést hirdette nem levén, azt nem is lehetett megtartani. Nyiregyháza oct. 31 1873. Az igazgatóság.

Felőlő szerkesztő: K. Kmety István.

Nyilttér.*

Alulírott h. ügyvéd K-Várdából Nyiregyháza tevént átlakást, irodáját a Draskóczy Sámuel ur házána köpözta tér felőlő részében nyitotta meg, mit is úgy ismerőseivel, mint az ügyvédi munkát szükségelté az közönséggel tudatván, szorgalmas s lelkiismeretes eljárásatt minden peres és peren kívüli ügyvédi teendőkre nézve felajánlja.

Nyiregyháza, nov. 1. 1873.

Sipos Endre.

* Az e rovatban közöltéért nem vállal felelősséget a Szerk.

HIRDETÉSEK.

(3—2)

Hirdetmény.

A magyar éjszakkéleti vasut nyiregyháza-ungvári vonalának kiépítéséből felmaradt különféle szerzőmök, fa, vas, kő, téglas a többi anyagneműek szabadkézből, de kézpénz fizetés mellett el fognak adatni.

Ezen eladás hetenként a szerdai, és szombati napokon reggeli 9 óráttól kezdve délutáni 1 óráig, kinnt a vasut melletti temető szomszédságában lévő rakári főhelyen; más napokon pedig benn Nyiregyháza-n a vasutársulat irodájában, mely Orosz Ferencz ügyvéd ur házána a görög catholikus paplakkal átellenben van, fog történni, hol is a venni szándékoztók t. Quirin Gusztáv osztálymérnök urnál jelentsek magukat, ki is mindenekről bővebb felvilágosítást nyujtand.

Kelt Nyiregyháza-n, 1873. okt. 10-én.

A felek megbizottjai.

(3—3)

Eladó házak.

A nagydebreczeni-utczában 1529, és 1530. sz. alatti házak, kedvező föltételek mellett, szabadkézből eladók. Értekezhetni a csillag-utczában 1425. szám alatti házána.

Mácsánszky József.

Butoráru-csarnok-megnyitás.

Alulírott részvényekre alapított cég, mély tisztelettel tudatja a nyiregyházi és vidéki t. cz. közönséggel, hogy Nyiregyháza-n, Mányik József ur pazonyi-utcazi házában november 1-sőjén

ÁRU-CSARNOKÁT

megnyitotta. — Miután a társulat célját, az általán uralkodó pénzhány nagy mérvben késlelteti, s habár még most nem is rendelkezik egészen a szükséges tőkével; de hiszi, hogy a közönség igényeit sok tekintetben kielégítheti: miért is a nagyközönség figyelmét és pártfogását kéri.

A társulat nemes céljánál fogva önbizalommal és teljes reményvel kezdi meg működését, amennyiben mindent elkövet, hogy valamint az e szakba vágó minden egyes műcikk csoportosításával a vásárlást kényelmessé tegye, úgy másrészt ez iparágat hazánkban, különösen Nyiregyháza-n minden tekintetben tovább fejlessze.

A „nyiregyházi butor-ipar-társulat.”

Hirdetmény.

A geszterédi határban, az ujfajtróti vasuti állomáshoz félóránnyira, 173 osztályozott kitűnő szántó, kaszáló- s nádasból álló tágos birtok, kitűnően felszerelt gazdasági épületekkel, úgy nemkülönbön dohányszínekkel — bármely időben haszonbérbe kivehető. — Bővebb felvilágosítást ad Szombathy Ödön ügyvéd Nyiregyháza-n, — továbbá Básty László ujfajtróti tanyáján. (3—1)

Nyiregyháza-n, 1873. november 1.

Szombathy Ödön.

Eladó házhelyek.

Az Éralatti I. szakaszbeli kerteknek, egy részről a szentmihályi-utca felé eső, más részről a széna-piacz felé terjedő szöglete, öt házhelyül — mintegy 480 □ öllel 1 házhely — örök áron szabad kézből eladó.

Bővebb felvilágosítást nyerhetni, a városi házépítész irodában. (3—1)

Eladó ház.

(3—1)

A szentmihályi-utczában levő 299-ik számú ház, mely 2 külön lakásból áll, akár egészen, akár részben eladó.

Értekezhetni a szerkesztőségénel.